

fessionals que el porten pel camí de la medicina i les anàlisis clíniques camp, no ho oblidem, on també desenvolupa una bibliografia científica: *Els grups sanguinis* i *El diagnòstic biològic*, tots dos de 1972. El segon, «Una generosa i escassa col·lectivitat en marxa» és una crònica política de la postguerra que deixa pas als dos següents on es defineix l'actitud i posició del personatge en allò que són els seus dos grans compromisos. Així el tercer s'anuncia com «El meu compromís cultural», mentre que el quart com «El meu compromís polític». El cinquè, continuïtat del segon, retorna al temps històric per fer-ne la crònica de la transició, explicar tot el debat polític i ideològic i la organització de les forces i partits polítics de cara a orientar i dirigir el futur que neix l'any 1975 després de la mort de Franco.

El llibre és la memòria personal de Joan Colomines, però en participar d'un procés col·lectiu i històric reflecteix la memòria d'una època que fa que *El compromís de viure* també sigui un reconeixement implícit dels noms i les persones que es comprometeren en aquest combat per un futur diferent. En aquest sentit és la crònica de tota una generació. Les citacions podrien ser extenses. Diguem només, en relació al que hem esmentat abans i quant al compromís cultural, que Colomines dóna les claus que hi ha al darrere de la gestació i acció de la revista *Poemes* o també explica com es preparà i es desenvolupà un dels primers actes poètics de gran transcendència pública com fou el «Primer Festival Popular de Poesia Catalana al Gran Price de Barcelona». Quant al compromís polític hi ha, lògicament el testimoni del procés polític seguit per Joan Colomines al llarg de la seva vida amb les inflexions principals com poden ser la pertinença i marxa del FNC, la fundació d'un nou partit polític en els anys de la transició de base i pensament socialista com el Partit Popular de Catalunya (PPC) que defensava la unificació de totes les forces socialistes en un gran partit socialista d'estricta sobirania catalana, la impossibilitat d'aconseguir-ho i la seva posterior entrada i pertinença a CiU.

La biografia, l'acció, el pensament i l'obra literària que hem presentat exemplifica com l'obra de creació, la literatura, i la consciència cívica i nacional poden casar en un únic projecte de vida. Joan Colomines n'és un bon testimoni.

Àlex BROCH
Institut del Teatre

ROBERT BRIAN TATE
(1921-2011)

Robert Brian Tate, nascut a Belfast el dia 27 de desembre de 1921 i mort a Nottingham el 21 de febrer de 2011, va ser un hispanista singular. Quan, el dia 21 d'octubre de l'any 2004, la Universitat de Girona el va investir doctor *honoris causa*, el professor Tate, després dels agraïments oportuns, va començar el seu discurs d'investidura amb aquestes paraules: «Suposo que molta gent del públic es pot demanar com és que un jovenet de Belfast, d'Irlanda del Nord, va arribar a completar la biografia d'un cardenal, bisbe de Girona. No és gaire complicat, però hem de recular fins al principi del segle xx. En aquella època, la Universitat de Belfast pensava afegir una altra llengua i cultura a la francesa i alemanya, i van decidir-se per la cultura russa. Però a la segona dècada del segle va esclatar la revolució, amb el comunisme i l'assassinat de la família reial. Impossible, doncs. Van pensar aleshores en una faceta d'Europa molt allunyada de la de l'Est i van triar la cultura d'Espanya. Van passar uns anys sense res i, als anys trenta, van nomenar el primer catedràtic —un català de Barcelona molt conegut, també arabista, hebraïsta de l'època medieval: el professor Ignasi González Llubera. Un nomenament únic en la història acadèmica anglesa.»

Si he volgut evocar aquestes paraules és perquè Ignasi González i Llubera, el primer català en la vida del professor Tate, com a ell li agradava de dir, va ser també membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans des de l'any 1951. No és un fet atzarós aquest primer contacte de Robert Brian Tate amb Catalunya i amb l'Institut d'Estudis Catalans.

Després de dos anys de classes a la Queen's University de Belfast, la seva ciutat natal, Tate va interrompre la carrera universitària i va entrar com a cadet universitari a l'exèrcit britànic a l'Índia. Després de moltes vicissituds, va ser tinent i després capità en un regiment de *gurkhas* del Nepal.

Ell mateix ens explicava el seu retorn a la universitat i la primera estada a Catalunya en el discurs ja mencionat. «Dos anys més de classes i, al final, amb la llicenciatura, el títol de primera classe. En els exàmens finals, l'examinador extern era el segon català de la meua vida: Josep M. Batista i Roca, de Cambridge. Llubera i Batista, doncs, em van persuadir perquè em dediqués a la investigació i perquè em centrés en l'època del Renaixement. Ells em van suggerir el nom de Joan Margarit, bisbe de Girona. L'any següent, jo estava instal·lat en una pensió, al carrer de Montesió, al costat del que després seria el famós restaurant Els Quatre Gats. Sabia poc castellà i gens de català, però duia agafat de la mà un exemplar de la primera gramàtica anglocatalana escrita pel tercer català de la meua vida, Joan Gili, llibreter de Cambridge. L'única manera d'aprendre català és al carrer. Els contactes acadèmics començaven, al mateix temps: Jordi Rubió Balaguer, Martí de Riquer, Martínez Ferrando, Aramon i Serra, Pere Bohigas, Anscari M. Mundó, el pare Batllori... Vaig fer classes de català a l'Ateneu, amb Aramon i Serra. L'Ateneu era un lloc fantàstic on es podia treballar, fumar, menjar... tot allà mateix. I també vaig mantenir una particular amistat amb Vicens Vives, que feia classes a la Universitat Central. Després, sis mesos a Girona. Era l'únic estranger que investigava a l'Arxiu de la catedral, a l'Arxiu de la ciutat, amb Lluís Batlle i Prats. Més arxius locals. I, al mateix temps, més amistats, com l'historiador Santiago Sobrequés, o com Miquel Oliva, l'arqueòleg que treballava a Sant Pere de Galligants, amb les antigues ceràmiques trencades sobre taules de sorra.»

L'experiència catalana va propiciar que Tate elaborés el seu primer estudi sobre l'humanista Joan Margarit i Pau, cardenal i bisbe de Girona, *The life, works and ideas of Cardinal Margarit*, que li va permetre obtenir el títol de *master* a la Queen's University of Belfast, l'octubre de 1949. Aquest treball, reelaborat i escrit, segons les seves pròpies paraules, a Anglaterra entre 1952-1953, fou publicat l'any 1955, sota el títol, *Joan Margarit i Pau, cardinal-bishop of Gerona: a biographical study*, a les premses de la Universitat de Manchester, primera universitat on el professor Tate va exercir la docència. Era la primera gran biografia del cardenal gironí. L'any 1954, el professor Tate va guanyar el premi «Francesc Cambó» de l'Institut d'Estudis Catalans pel seu treball sobre Margarit, *El manuscrit i les fonts del Paralipomenon Hispaniae*, publicat en aquesta mateixa revista *Estudis Romànics*, al volum corresponent als anys 1953-1954.

Després de Manchester, el professor Tate exercí com a docent a Belfast, on l'any 1955 va obtenir el títol de doctor amb un estudi sobre l'impacte de l'humanisme en la historiografia hispànica del segle xv, *The influence of Italian Humanism on the Historiography of Castile and Aragon during the fifteenth century*. El professor Tate va deixar la Universitat de Belfast l'any 1956, quan va iniciar la seva docència a la Universitat de Nottingham, on l'any 1958 va guanyar la Càtedra de Llengua i Literatura Hispàniques. Durant aquests anys i els següents, el professor Tate va dedicar-se a la docència i a continuar les seves recerques sobre historiografia humanística. Però també sobre la vinculació amb Anglaterra de personalitats diverses de la història de la literatura catalana, com és ara els valencians Vicent Climent i Joanot Martorell, en sengles treballs publicats en revistes especialitzades. Els seus lligams amb Catalunya es van fer més estrets quan l'any 1966 fou elegit membre corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans i més endavant de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona. L'any següent, va aparèixer la seva traducció a l'anglès de la *Spain: A Brief History*, de Pierre Vilar.

La proposta per part de l'editorial Curial, rebuda l'any 1972, de traduir al català la biografia de Margarit va suposar al professor Tate "l'estímul necessari" per revisar el seu estudi, especialment a la llum de la nova historiografia sorgida durant els darrers vint anys, com la de Jaume Vicens Vives, que no havia pogut utilitzar per a la primera versió. La revisió i la posada al dia de l'obra no eren una tasca lleugera. Amb tot, s'hi va posar; i va valer molt la pena. La publicació en català de *Joan Margarit i Pau, cardenal i bisbe de Girona* a Barcelona l'any 1976 va assenyalar una fita importantíssima en la represa dels estudis sobre historiografia humanística al nostre país. Tate va contribuir a enfortir la imatge de l'humanisme català a través d'un dels seus més insignes representants. I el seu llibre sobre Margarit esdevindria, ell mateix, insígnia i model a seguir en els estudis sobre humanisme i sobre historiografia.

Fruit de les seves recerques durant els anys cinquanta i seixanta, publicades en forma d'articles i contribucions a congressos i homenatges, és una de les obres de més transcendència de la bibliografia del professor Tate. Em refereixo als seus *Ensayos sobre la historiografía peninsular del siglo xv*, editats a Madrid l'any 1970. La seva tasca d'hispanista, cada vegada més reconeguda, li va valer l'ingrés com a corresponent a la Real Academia de la Historia de Madrid l'any 1974, i a la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona l'any 1980, el mateix any que esdevenia membre numerari de la British Academy. Mentrestant Tate va ser membre fundador i president de l'Association of Hispanists of Great Britain and Ireland, de l'Anglo-Catalan Society i president honorari de l'Association of Teachers of Spanish and Portuguese (East Midlands Branch), i membre de l'Asociación Internacional de Hispanistas. Fou també membre de la British Academy des de 1980. Des de 1991 fou *Emeritus Professor* de la Universitat de Nottingham. L'any 1995 va rebre el Premi Internacional Catalònia de l'Institut d'Estudis Catalans «Per la seva aportació al coneixement de l'humanisme català i per haver promogut les relacions entre els estudiosos catalans i britànics en l'àmbit de la història de la cultura».

La singularitat de Robert Brian Tate el va portar a crear un nou model d'hispanisme que ell mateix constatava quasi al final del discurs mencionat: «Durant les meves experiències com a catedràtic del Departament d'Hispanisme, m'adonava que l'ensenyament de la cultura hispànica a la universitat necessitava transformacions. Al començament de la meua tasca com a catedràtic, l'hispanisme es concentrava en la cultura castellana. Però la Península comprèn molt més que l'experiència castellana, i jo intentava eixamplar aquest horitzó per incloure-hi no només la catalana, sinó també la gallega, la portuguesa i l'andalusa. Ara, molts acadèmics, en les universitats angleses, hi estan d'acord.» Aquesta seva visió oberta ha afavorit que la cultura catalana fos coneguda i reconeguda a nivell internacional. Arreu on anava a impartir cursos i conferències glossava i estenia la cultura catalana. Tate va ser professor visitant a les universitats de Harvard, de Cornell, de New York State a Buffalo, d'Austin i de Charlottesville, Virginia, als Estats Units.

Va escriure treballs sobre Virgili i Camões, sobre pelegrinatges medievals, i el seu fervor pel Camí de Sant Jaume el va portar a publicar un volum sobre la seva peregrinació amb luxoses il·lustracions fotogràfiques del seu fill fotògraf, Marcus, l'any 1987. Al llarg de la seva carrera va dedicar molts estudis a l'historiador quatrecentista Alfonso de Palencia, de qui va editar, juntament amb Jeremy Lawrence, les monumentals *Gesta Hispaniensia*, el tercer volum de les quals és encara en premsa.

Davant de la consolidació de la línia de recerca *Studia Humanitatis*, sobre humanisme català, a la Universitat de Girona, l'any 1994 Robert Brian Tate va cedir a aquesta universitat tots els documents i els materials que havia utilitzat per a les seves investigacions sobre el cardenal gironí Joan Margarit i Pau. Robert Brian Tate va tornar a Girona en diverses ocasions per materialitzar una nova donació a la Universitat de Girona: més d'un miler de volums de la seva biblioteca juntament amb documentació personal com és ara cartes, notes de lectura, apunts de classe, conferències, separates. A partir d'aquell moment, el Fons Tate va ser ordenat i catalogat i es troba a disposició

dels investigadors i estudiosos a la secció de reserva de la Biblioteca de la Facultat de Lletres. El 21 d'octubre de l'any 2004, la Universitat de Girona el va investir doctor *honoris causa*, un guardó que Tate considerava el més preuat dels seus honors. En la cerimònia d'investidura com a doctor *honoris causa*, va dir: «Aquí, a Girona, vaig començar el meu treball, i aquí l'acabo». Va fer el seu discurs en català, el seu primer amor, deia. Robert Brian Tate encara va tornar a Girona l'any 2006, per participar en la que vam anomenar “tardor margaritiana”, amb una exposició i un congrés dedicats a la figura del cardenal Margarit.

El dia de juliol de l'any 2002 en què va fer donació de la seva biblioteca a la Universitat de Girona, Robert Brian Tate va acabar el seu discurs amb els primers versos dels *Quatre quartets* de T. S. Eliot:

Present i passat
tal vegada són presents en futur
i el futur contingut en el passat.
Si tot temps és eternament present
tot temps és irredimible.

I amb aquesta frase: «la història sempre és contemporània».

Mariàngela VILALLONGA
Institut d'Estudis Catalans

RAMON SUGRANYES DE FRANCH
(1911-2011)

Se me ha pedido que redacte una necrológica por el fallecimiento de don Ramon Sugranyes de Franch. Pero ¿cómo encarar un obituario cuando la figura sobre la que se pretende informar fue, con respecto a quien lo escribe, profesor, director de tesis, jefe, colega y amigo durante más de treinta años?

¿Cómo proceder cuando el respeto y el afecto a la persona se superponen a las múltiples y escuetas informaciones biográficas que hacen de ella ese personaje con quien convivíamos con toda naturalidad? Intentémoslo al menos, aún a sabiendas de que las noticias de carácter, por así decir, público son ya cumplidamente conocidas.

En el año 2011 cumpliría el siglo. Falleció en Barcelona el 26 de febrero. Para señalar su inextinguible presencia, su familia y amigos más allegados celebraron su centenario en octubre del mismo año mediante un acto de homenaje.

Ramon Sugranyes de Franch había nacido el 29 de octubre de 1911 en Capellades, pueblo cercano a la urbe catalana. Su primera infancia transcurrió en Casa Bas, vivienda que procedía del patrimonio materno. Su madre, Xavierra de Franch i Capdevilla, era hija de modestos hacendados. El padre de Ramon, Domingo Sugranyes i Gras, cursó estudios de arquitectura y colaboró con Gaudí en obras tan importantes como la «Pedrera», Bellesguard o la Casa Miralles. Tras la muerte del maestro en 1926, Domingo Sugranyes se encargó de la continuación de la Sagrada Familia durante diez años, hasta que en julio de 1936 aconteció la destrucción del taller anejo a la basílica en edificación, con dibujos, escritos y maquetas. Ramon conoció a Gaudí en 1918, cuando aún niño iba a ver la “obra” —como su padre y el maestro llamaban al templo en construcción— y acompañaba a ambos cuando paseaban los domingos por el rompeolas. Y así, durante ocho años, cuando ya el adolescente Ramon hacía su bachillerato en el Colegio de los Escolapios de la capital.